

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2018 НОСАЧ І. В., ЛЕБЕДЕВА Д. О.

УДК 33:336.64

Носач І. В., Лебедева Д. О. Сутність та роль фінансової стратегії вітчизняних підприємств

Основними цілями даної статті є розгляд теоретичних аспектів сутності та ролі фінансової стратегії підприємства. У зв'язку з поточною економіко-політичною ситуацією, яка сильно позначилася на фінансовій стійкості та платоспроможності сучасних підприємств, питання обрало нову актуальність. Стійке фінансове положення вітчизняних підприємств у нинішніх умовах неможливе без ефективної системи фінансового планування, а саме: фінансової стратегії, яка б забезпечила реалізацію економічних амбіцій підприємства та передбачала визначення довгострокових цілей фінансової діяльності та вибір найбільш ефективних способів їх досягнення. У результаті дослідження даного питання було розглянуті основні підходи та альтернативні погляди вітчизняних і зарубіжних авторів до визначення поняття «фінансова стратегія», представлено основні завдання, цілі, принципи та послідовність етапів формування фінансової стратегії підприємства.

Ключові слова: стратегія, фінансова стратегія, фінансова діяльність, фінансова стійкість, фінансовий стан.

Рис.: 1. **Бібл.:** 9.

Носач Ірина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, викладач-методист, Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету (вул. Перемоги, 17/6, Кременчук, Полтавська область, 39600, Україна)

Лебедева Дар'я Олександрівна – викладач, Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету (вул. Перемоги, 17/6, Кременчук, Полтавська область, 39600, Україна)

E-mail: dashaa.lebedeva@gmail.com

УДК 33:336.64

UDC 33:336.64

Носач І. В., Лебедева Д. А. Сущность и роль финансовой стратегии отечественных предприятий

Основными целями данной статьи является рассмотрение теоретических аспектов сущности и роли финансовой стратегии предприятия. В связи с текущей экономической политической ситуацией, которая сильно отразилась на финансовой устойчивости и платежеспособности современных предприятий, вопрос обрел новую актуальность. Устойчивое финансовое состояние отечественных предприятий в нынешних условиях невозможно без эффективной системы финансового планирования, а именно: финансовой стратегии, которая бы обеспечила реализацию экономических амбиций предприятия и предусматривала определение долгосрочных целей финансовой деятельности и выбор наиболее эффективных способов их достижения. В результате исследования данного вопроса были рассмотрены основные подходы и альтернативные взгляды отечественных и зарубежных авторов к определению понятия «финансовая стратегия», представлены основные задачи, цели, принципы и последовательность этапов формирования финансовой стратегии предприятия.

Ключевые слова: стратегия, финансовая стратегия, финансовая деятельность, финансовая устойчивость, финансовое состояние.

Рис.: 1. **Библ.:** 9.

Носач Ирина Владимировна – кандидат педагогических наук, преподаватель-методист, Кременчугский летный колледж Национального авиационного университета (ул. Победы, 17/6, Кременчуг, Полтавская область, 39600, Украина)

Лебедева Дарья Александровна – преподаватель, Кременчугский летный колледж Национального авиационного университета (ул. Победы, 17/6, Кременчуг, Полтавская область, 39600, Украина)

E-mail: dashaa.lebedeva@gmail.com

Nosach I. V., Liebedieva D. O. The Essence and Role of the Financial Strategy of National Enterprises

The article is aimed at examining the theoretical aspects of the essence and role of the enterprise's financial strategy. In connection with the current economic-political situation, which strongly affected the financial stability and solvency of modern enterprises, this issue has gained new relevance. The sustainable financial status of national enterprises in the present conditions is impossible without an effective system of financial planning, i.e.: the financial strategy, which would ensure implementation of the economic ambitions of enterprise and would provide for definition of both the long-term financial objectives and the choice of the most effective ways to achieve them. As a result of the research on this issue, the main approaches and alternative views of domestic and foreign authors to the definition of the concept of «financial strategy» have been considered, the main objectives, goals, principles and succession of stages as to formation of the financial strategy of enterprise have been presented.

Keywords: strategy, financial strategy, financial activity, financial stability, financial status.

Fig.: 1. **Bibl.:** 9.

Nosach Iryna V. – PhD (Pedagogy), Lecturer Trainer, Kremenchug Flight College of National Aviation University (17/6 Peremohy Str., Kremenchuk, Poltava region, 39600, Ukraine)

Liebedieva Daria O. – Lecturer, Kremenchug Flight College of National Aviation University (17/6 Peremohy Str., Kremenchuk, Poltava region, 39600, Ukraine)

E-mail: dashaa.lebedeva@gmail.com

Нинішня економічна ситуація в Україні та загалом у світі характеризується високою динамікою економічних процесів та робить актуальним питання аналізу фінансового розвитку вітчизняних підприємств, де вирішальну роль займає фінансова стратегія. Її розробка спрямована на головні сфери діяльності підприємства, а саме: формування та залучення фінансових ресурсів, аналіз та визначення шляхів для збільшення прибутку та дообробуту підприємства, а також збільшення інвести-

ційної привабливості за рахунок якісних фінансово-економічних показників.

Такі важливі умови, як постійні зміни факторів зовнішнього фінансового середовища, а саме: зміна завдань підприємства у зв'язку з новими комерційними пропозиціями; перегляд цілей підприємства у зв'язку з економічно-політичними змінами в країні; перехід на нову стадію розвитку підприємства та інше, зумовлюють потребу в наявності чіткої перспективної програми діяльності підприємства, що,

власне кажучи, і може забезпечити чітко сформульована фінансова стратегія.

Проблематика більшості вітчизняних підприємств полягає в недооцінюванні ролі фінансової стратегії як інструменту управління підприємством, а також в неясному та викривленому розумінні самої сутності фінансової стратегії.

Загалом, фінансова стратегія виступає як один із найважливіших видів функціональних стратегій, як система дій досягнення цілей фінансової діяльності, на основі яких детально опрацьовується політика залучення фінансових ресурсів підприємства, котра включає механізм фінансування за рахунок різних джерел надходження ресурсів та механізм вкладення цих ресурсів у активи підприємства для підтримки фінансового стану.

Фінансова стратегія включає в себе систему відносин, пов'язаних з плануванням довгострокових завдань фінансової діяльності та пошуку ефективних шляхів досягнення цілей, що так актуально для кожного підприємства та є найважливішою ланкою загальної стратегії підприємства. Виходячи з необхідності постійного прийняття рішень в мінливих ринкових умовах буде актуальним розкрити питання сутності та ролі фінансової стратегії, дістатися до початкового джерела поняття, проаналізувавши та структурувавши інформацію для визначення ефективної фінансової стратегії вітчизняних підприємств.

Вирішенню теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з питанням фінансової стратегії підприємства, присвятили свої наукові праці такі вчені, як Бараннікова Н. П., Бланк І. А., Гончаренко О. М., Лапіна І. С., Павлова Л. Н., Поддєрьогін А. М., Путятін Ю. А., Рудик В. І., Семенов А. Г. Станіславчик Е. Н.

Основна мета статті полягає в дослідженні та структурованому розкритті теоретичних аспектів питання сутності та ролі фінансової стратегії підприємства.

Активно зростаюча динаміка ринкового середовища потребує від підприємств максимального використання своїх можливостей і резервів. Будь-яке підприємство, перш за все, зосереджено на пошуку ефективних джерел фінансування, аналізі грошових потоків, на аналізі дебетової та кредитової заборгованості, а також розробці доцільної облікової політики. У зв'язку з цим у сучасних умовах усе більше у практиці підприємств набуває актуальності питання стратегічного фінансового менеджменту, а точніше, формування та застосування фінансової стратегії підприємством.

У науковій літературі існує величезна кількість визначень фінансової стратегії, у десятках статей була спроба їх класифікувати та узагальнити, тому доречно провести аналіз поширених підходів різноманітних авторів до визначення терміна «фінансова стратегія» та визначити її місце і роль у системі стратегічного управління підприємством.

Відзначимо, що в економічній літературі авторами по-різному визначаються поняття фінансової стратегії. Так, наприклад, Станіславчик О. розглядає фінансову стратегію як функцію управління фінансовими потоками підприємства з метою збільшення його вартості за умови збереження фінансової рівноваги, яка забезпечується оптимальним співвідношенням між довгостроковою, поточною ліквідністю та рентабельністю. Зростання ринкової вартості підприємства забезпечується безперервним надходженням капіталу та визначає спрямованість фінансової стратегії щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства, однією з важливих умов якої є стійкий фінансовий стан підприємства [9, с. 47].

Бланк І. визначає фінансову стратегію як систему довгострокових цілей фінансової діяльності підприємства і найбільш ефективних шляхів їх досягнення. Підпорядкованість фінансової стратегії загальній економічній стратегії враховується в процесі формування системи цілей, які не повинні суперечити одна одній та мають забезпечувати взаємозв'язок усіх видів економічних ресурсів за допомогою балансу доходів і витрат [2, с. 69].

Іншу точку зору знаходимо в Л. Павлової, яка розглядає фінансову стратегію як інструмент досягнення підприємством стану, для якого характерно покриття всіх його витрат, необхідних для забезпечення економічного розвитку з власних джерел, що можливо здійснювати за двома основними напрямками: зовнішнім та внутрішнім зростанням. Зовнішнє зростання, на думку Л. Павлової, передбачає поглинання підприємством інших через одноразове фінансування заздалегідь обраного об'єкта; для внутрішнього зростання характерним є поетапне фінансування розвитку власної матеріально-технічної бази, що є основою діючого виробництва. Приділяючи особливу увагу підтримці фінансової стійкості, платоспроможності, а також зниженню ризику, автор вбачає можливість їх реалізації в разі диверсифікації фінансових вкладень і фінансування інвестиційних проектів [4, с. 52].

Путятін Ю., Пушкар О., Тридід О. фінансову стратегію розглядають як результат прийняття стратегічних рішень щодо питань ефективного залучення фінансових ресурсів та їх використання. Таке формулювання відбиває змістовний аспект процесу формування фінансової стратегії: визначення основних принципів поведінки підприємства на фінансовому ринку для забезпечення його інвестиційної активності [6, с. 49].

На думку Лапіна І. та Гончаренко О., фінансова стратегія являє собою визначення довгострокової мети фінансової діяльності підприємства, вибір найбільш ефективних способів і шляхів їх досягнення. Завданнями цієї стратегії є: визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей; визначення перспективних

фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами; фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості; розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств [3, с. 260].

Семенов А. вважає, що фінансова стратегія є генеральним планом дій щодо забезпечення підприємства грошовими коштами. Особливе зауваження при розробці фінансової стратегії приділяється повноті виділення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зменшенню собівартості продукції, правильному розподілу й використанню прибутку, визначенню потреби в обігових коштах, раціональному використанню капіталу підприємства [8].

Аналізуючи поняття, можна виділити як мінімум чотири основних підходи до визначення фінансової стратегії, які представлені на *рис. 1*.

Фінансова стратегія охоплює широкий спектр фінансової діяльності підприємства. Розробляючи фінансову стратегію, варто урахувати інтенсивність змін усіх мікро- та макроекономічних процесів, спираючись на головні завдання, які покладені в суть фінансової стратегії, та основні етапи формування фінансової стратегії підприємства.

Завданнями фінансової стратегії є [5]:

- ✦ визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;
- ✦ визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

- ✦ фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;
- ✦ вивчення економічних і фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;
- ✦ розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

Отже, фінансова стратегія, головним завданням якої є досягнення повної самоокупності та незалежності підприємства, будується на певних принципах організації і містить в собі таке:

- ✦ поточне і перспективне фінансове планування, що визначає на перспективу всі надходження грошових коштів підприємства та основні напрямки їх витрачання;
- ✦ централізацію фінансових ресурсів, що забезпечує маневреність фінансовими ресурсами, їх концентрацію на основних напрямках виробничо-господарської діяльності;
- ✦ формування фінансових резервів, що забезпечують сталу роботу підприємства в умовах можливих коливань ринкової кон'юнктури;
- ✦ безумовне виконання фінансових зобов'язань перед партнерами;
- ✦ розробку обліково-фінансової та амортизаційної політики підприємства;
- ✦ організацію і ведення фінансового обліку підприємства і сегментів діяльності на основі діючих стандартів;
- ✦ складання фінансової звітності по підприємству і за сегментами діяльності відповідно до чинних норм і правил з дотриманням вимог стандартів;

Рис. 1. Узагальнююча класифікація підходів до визначення поняття «фінансова стратегія»

- ✦ фінансовий аналіз діяльності підприємства та його сегментів (пріоритетних господарських і географічних сегментів, інших сегментів у складі нерозподілених статей);
- ✦ фінансовий контроль діяльності підприємства і всіх його сегментів.

Ефективність функціонування підприємства залежить від правильного вибору та обґрунтування фінансової стратегії, яка є суттєвим компонентом загальноекономічної стратегії підприємства. Фінансова стратегія визначає поведінку підприємства на ринку, формуючи його ринкову позицію залежно від наявності фінансових ресурсів. Головна мета фінансової стратегії підприємства пов'язана з тенденціями розвитку відповідного фінансового ринку та реалізації відповідних запланованих цілей.

Цілі фінансової стратегії підприємства :

- ✦ збільшення виручки;
- ✦ збільшення прибутку;
- ✦ збільшення дивідендів;
- ✦ підвищення рентабельності інвестицій;
- ✦ зміцнення кредитного рейтингу;
- ✦ збільшення грошового потоку коштів;
- ✦ диференціювання бази надходження грошових коштів;
- ✦ стабілізація прибутку в періоди спаду.

Важливою умовою визначення періоду формування фінансової стратегії підприємства є передбачуваність розвитку економіки в цілому та кон'юнктури тих сегментів фінансового ринку, з якими пов'язана фінансова діяльність підприємства, – в умовах нинішнього нестабільного розвитку економіки країни цей період не може бути занадто тривалим і в середньому повинен визначатися рамками трьох років. Умовами визначення періоду формування фінансової стратегії є також галузева приналежність підприємства, його розмір, стадія життєвого циклу та інші.

Формування фінансової стратегії підприємства включає такі основні етапи [1]:

1. *Визначення періоду реалізації стратегії.* Визначення загального періоду формування фінансової стратегії залежить від ряду умов. Головною умовою його визначення є тривалість періоду, прийнятого для формування загальної стратегії розвитку підприємства, оскільки фінансова стратегія носить стосовно неї підлеглий характер, вона не може виходити за межі цього періоду (більш короткий період формування фінансової стратегії допустимий).

2. *Аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства.* Дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища і кон'юнктури фінансового ринку зумовлює вивчення економіко-правових умов фінансової діяльності підприємства та можливої їх зміни в майбутньому періоді. Крім того, на цьому етапі розробки фінансової стратегії аналізується кон'юнктура фінансового ринку і ви-

значальні фактори, а також розробляється прогноз кон'юнктури в розрізі окремих сегментів цього ринку, пов'язаних з майбутньою фінансовою діяльністю підприємства.

3. *Формування стратегічної мети фінансової діяльності.* Формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства ставить своєю метою підвищення рівня добробуту власників підприємства і максимізацію його ринкової вартості. Разом з тим, ця головна мета потребує певної конкретизації з урахуванням завдань і особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства.

4. *Розроблення фінансової політики підприємства.* Розробка фінансової політики по окремих аспектах фінансової діяльності – це найбільш відповідальний етап побудови фінансової стратегії. На відміну від фінансової стратегії в цілому, фінансова політика формується лише по конкретних напрямках фінансової діяльності підприємства, які вимагають забезпечення найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної мети цієї діяльності.

5. *Розроблення системи заходів із забезпечення реалізації фінансової стратегії.* Розробка системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення реалізації фінансової стратегії передбачає формування на підприємстві «центрів відповідальності» різних типів; визначення прав, обов'язків і міри відповідальності їх керівників за результати фінансової діяльності; розробка системи стимулювання працівників за їхній внесок у підвищення ефективності фінансової діяльності.

6. *Оцінка розробленої фінансової стратегії.* На завершальному етапі проводиться оцінка розробленої стратегії та її ефективності відповідно до реального фінансового стану підприємства. Таким чином, розробка фінансової стратегії з найбільш важливих аспектів фінансової діяльності дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з фінансовим розвитком підприємства.

Ефективна фінансова стратегія займає вагому роль у діяльності підприємства, результат побудови якої забезпечить:

- 1) ефективне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства;
- 2) оцінку фінансового стану підприємства за допомогою фінансового аналізу таких важливих показників, як: фінансова стійкість, рентабельність, визначення напрямів їх удосконалення шляхом оптимізації капіталу підприємства та розподілу його прибутку;
- 3) визначення об'єктів для проведення інвестиційної діяльності підприємства шляхом аналізу фінансового ринку;
- 4) проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища для виявлення фінансових загроз підприємству та вчасне їх усунення;
- 5) побудова фінансових планів на коротко-, середньо- та довгострокову перспективи з урахуванням головної мети створення підприємства;

б) створення резервних фінансових фондів підприємства на випадок негативних змін внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища [7].

ВИСНОВКИ

Таким чином, значення та роль фінансової стратегії важко переоцінити, її наявність дозволяє реалізувати загальні та фінансові цілі майбутнього економічного розвитку вітчизняних підприємств з урахуванням появи можливих непередбачуваних ситуацій.

Фінансова стратегія забезпечує максимальне використання внутрішнього потенціалу, дозволяючи швидко реалізувати нові перспективні інвестиційні можливості. Розробка фінансової стратегії є необхідною умовою розвитку будь-якого підприємства в сучасних ринкових умовах.

Як результат дослідження стосовно сутності та ролі фінансової стратегії вітчизняних підприємств, можна стверджувати, що розробка та застосування ефективної фінансової стратегії є основою для виходу вітчизняних підприємств з фінансово-економічної кризи. Відзначимо, що основоположними властивостями фінансової стратегії будь-якого підприємства є її результативність, надійність, здатність створювати та підтримувати довгострокові конкурентні переваги як фінансових ресурсів, так і підприємства в цілому, зумовлену відповідністю потенціалу підприємства його стратегічним можливостям функціонування і розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Финансовый менеджмент : учебник / Н. Ф. Самсонов, Н. П. Баранникова, А. А. Володин и др. М. : Финансы, ЮНИТИ, 2001. 495 с.
2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Київ : Ника-Центр, 2003. 528 с.
3. Лапіна І. С., Гончаренко О. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Одеса : Атлант, 2016. 313 с.
4. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент. Управление денежным оборотом предприятия : учебник для вузов. М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2001. 400 с.

5. Финанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам, та ін. Київ : КНЕУ, 2000. 460 с.

6. Путятін Ю. А., Пушкар О. І., Тридід О. М. Фінансові механізми стратегічного управління розвитком підприємств : монографія. Харків : Основа, 2000. 488 с.

7. Рудика В. І., Маковецька Н. А. Теоретичні аспекти стратегії розвитку фінансів підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 343–346.

8. Семенов А. Г., Єропутова О. О., Плаксюк О. О. Класифікація видів фінансової стратегії підприємства. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2012. № 1. С. 163–170.

9. Станіславчик Е. Н. Основы финансового менеджмента. М. : Ось-89, 2001. 128 с.

REFERENCES

Blank, I. A. *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Kyiv: Nyka-Tsentr, 2003.

Lapina, I. S., and Honcharenko, O. M. *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Odesa: Atlant, 2016.

Pavlova, L. N. *Finansovyy menedzhment. Upravleniye denezhnym oborotom predpriyatiya* [Financial management. Management of cash turnover of the enterprise]. Moscow: Banki i birzhi; YuNITI, 2001.

Podderiyohin, A. M. et al. *Finansy pidpriemstv* [Business Finance]. Kyiv: KNEU, 2000.

Putiatin, Yu. A., Pushkar, O. I., and Trydid, O. M. *Finansovi mekhanizmy stratehichnoho upravlinnia rozvytkom pidpriemstv* [Financial mechanisms of strategic management of enterprise development]. Kharkiv: Osнова, 2000.

Rudyka, V. I., and Makovetska, N. A. "Teoretychni aspekty stratehii rozvytku finansiv pidpriemstva" [Theoretical aspects of the strategy of financial development of the enterprise]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 10 (2017): 343-346.

Samsonov, N. F. et al. *Finansovyy menedzhment* [Financial management]. Moscow: Finansy; YuNITI, 2001.

Semenov, A. H., Yeroputova, O. O., and Plaksiuk, O. O. "Klasyfikatsiia vydiv finansovoi stratehii pidpriemstva" [Classification of types of financial strategy of the enterprise]. *Derzhava ta rehiony. Seriiia «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (2012): 163-170.

Stanislavchik, Ye. N. *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Fundamentals of financial management]. Moscow: Os-89, 2001.